

VATAN TARAQQIYOTIDA FUQARONING IJTIMOIIY MAS'ULIYATI

Egamov Behzod Sharifjon o'g'li

Toshkent tumani 1-son Politexnikumining

Tarix fani o'qituvchisi

+998 95 155 57 70

Annotatsiya. Mazkur maqolada jamiyat taraqqiyotida fuqaro mas'uliyatining o'rni, ayniqsa, zamonaviy islohotlar jarayonida insonning faol ishtiroki muhim omil sifatida tahlil qilinadi. Shaxsiy ong va tafakkur yuksalishi, ekologik va ma'naviy mas'uliyat, adolatparvarlik va ijtimoiy faollik kabi jihatlar asosida jamiyatning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: fuqaro mas'uliyati, vatanparvarlik, ong va tafakkur, ijtimoiy faollik, milliy taraqqiyot.

Аннотация. В данной статье анализируется роль гражданской ответственности в развитии общества, особенно в условиях современных реформ, где активное участие личности рассматривается как важнейший фактор. Рассматриваются пути внесения вклада в устойчивое развитие общества через повышение личного сознания и мышления, экологическую и нравственную ответственность, стремление к справедливости и социальную активность.

Ключевые слова: гражданская ответственность, патриотизм, сознание и мышление, социальная активность, национальное развитие.

Annotation: This article analyzes the role of civic responsibility in the development of society, particularly in the context of ongoing reforms where active individual participation is considered a key factor. It explores ways to contribute to

sustainable social development through the enhancement of personal awareness and thinking, ecological and moral responsibility, commitment to justice, and social engagement.

Keywords: civic responsibility, patriotism, awareness and thinking, social activity, national development.

Kirish. Bugungi globalashuv jarayonlari, texnologik yuksalish va siyosiy-ijtimoiy islohotlar fonida har bir davlat taraqqiyoti, eng avvalo, uning fuqarolarining ongli ishtiroki va mas'uliyat darajasiga bevosita bog'liqdir. Ayniqsa, jadal rivojlanayotgan zamonaviy O'zbekiston sharoitida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar, "Yangi O'zbekiston" g'oyasi ostida shakllanayotgan fuqarolik jamiyati shunday bir muhitni yaratmoqda-ki, bunda har bir fuqaro o'zini jamiyat taraqqiyotining faol subyekti sifatida anglashga intilishi kerak.

Vatan – bu faqat ma'muriy-hududiy birlik emas, balki tarix, madaniyat, til, urf-odatlar, or-nomus, milliy g'urur va ajdodlardan meros bo'lib qolgan ma'naviy qadriyatlar tizimidir. Demak, Vatanga muhabbat, unga xizmat qilish, uni ko'klarga ko'tarish har bir fuqaroning burchi va sharaflil vazifasidir. Vatanga bo'lgan sadoqat, uni yanada obod qilishga intilish, doimiy harakatda bo'lish mas'uliyat hissi bilan chambarchas bog'liqdir. Zero, mas'uliyat – bu o'z harakati uchun javob berish, qarorlar va xatti-harakatlar oqibatini anglash va ularni jamiyat manfaatlariga muvofiq tarzda amalga oshirish demakdir. Aynan mas'uliyatli fuqaroligina insonni befarqlikdan, loqaydlikdan, jamiyatga nisbatan lozim darajada e'tiborsizlikdan asraydi. Shaxsiy mas'uliyat, vatanparvarlik, halollik, mehnatsevarlik kabi fazilatlar jamiyatda sog'lom ijtimoiy muhitni shakllantiradi, taraqqiyot poydevorini mustahkamlaydi. Ayniqsa, yosh avlodni ana shunday ijtimoiy mas'uliyat bilan kamol toptirish – ertangi kunimiz poydevorini hozirdanoq barpo etish bilan barobar.

Vatan taraqqiyotini nafaqat siyosiy va iqtisodiy barqarorlik, balki har bir fuqaroning o'z ishi, kasbi, jamiyatdagi roli orqali hissasini qo'shishi belgilaydi. O'qituvchi bilim berib, insonni tarbiyalaydi; shifokor inson salomatligini asraydi; muhandis infratuzilmani barpo etadi; dehqon rizq yaratadi. Ularning har biri – bir butun millat taraqqiyotining ajralmas halqasi hisoblanadi. Bunda har bir fuqaroning mas'uliyati – bu faqat shaxsiy burch emas, balki umumxalq yuksalishining zaruriy omilidir. Shu jihatdan, ushbu maqolada Vatan taraqqiyotida fuqarolik mas'uliyatining ijtimoiy, axloqiy va ma'naviy asoslari tahlil qilinadi. Shuningdek, bugungi islohotlar davrida har bir shaxsning o'zini bu taraqqiyotda faol ishtirokchi sifatida anglash zarurligi ilmiy asosda yoritiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda vatan taraqqiyotida fuqaroning ijtimoiy mas'uliyati qanday ifodalanayotgani, bu tushunchaning amaliy va nazariy asoslari, uni kuchaytirish omillari va dolzarbligi o'rganildi. Shuningdek, fuqarolik pozitsiyasining shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar va shaxsning jamiyatdagi faollik darajasi zamonaviy ijtimoiy-siyosiy jarayonlar kontekstida tahlil qilindi.

Tadqiqot quyidagi **ilmiy-uslubiy yondashuvlar** asosida amalga oshirildi:

1. Tahliliy (analitik) yondashuv. Tahliliy yondashuv orqali mas'uliyat tushunchasining ma'naviy-axloqiy, huquqiy va psixologik qirralari ilmiy manbalar asosida o'rganildi. Jumladan, ijtimoiy falsafa, siyosatshunoslik, huquqshunoslik va psixologiya sohalaridagi adabiyotlar tahlil qilindi. Har bir fuqaroning jamiyat hayotidagi o'rni va bu o'rinni qanday ijobiy yo'nalishga burish mumkinligi asoslantirildi.

2. **Sotsiologik usul.** Fuqarolarning ijtimoiy mas'uliyatga nisbatan munosabatini aniqlash maqsadida ijtimoiy so'rovlar, intervyular va kuzatuvlar usulidan foydalanildi. Jumladan, 18–35 yoshdagi shaxslar orasida jamiyatdagi islohotlarda ishtirok etish darajasi, atrof-muhitga bo'lgan munosabat, ijtimoiy

adolat masalalariga befarqlik darajasi aniqlashga urunildi. Ushbu yondashuv orqali zamonaviy yoshlarning Vatan taraqqiyotiga munosabati aks ettirildi.

3. Komparativ (taqqoslash) usul. O‘zbekiston misolida fuqarolik faolligi va mas’uliyati tushunchasi boshqa rivojlangan davlatlar (masalan, Yaponiya, Germaniya, Janubiy Koreya) tajribasi bilan taqqoslandi. Shu orqali samarali fuqarolik jamiyati shakllantirishda qanday mexanizmlar mavjudligi, bizda qanday imkoniyatlar va muammolar borligi aniqlashtirildi.

4. Tarixiy yondashuv. Fuqarolik mas’uliyatining milliy qadriyatlar, tarixiy meros, ajdodlar tajribasi bilan bog‘liqligi tarixiy manbalar asosida o‘rganildi. Amir Temur, Alisher Navoiy, Mahmudxo‘ja Behbudiy kabi tarixiy shaxslarning asarlarida ifodalangan ijtimoiy adolat, fidoyilik, vatanparvarlik g‘oyalari hozirgi kun bilan bog‘lab tahlil qilindi.

5. Interdisipliner yondashuv. Tadqiqot davomida ijtimoiy falsafa, pedagogika, huquqshunoslik, psixologiya va madaniyatshunoslik fanlaridagi nazariyalar va konsepsiyalar integratsiyalashgan holda qo‘llanildi. Shu orqali mas’uliyat tushunchasining ko‘p qirrali mohiyatini har tomonlama yoritish imkoni yaratildi.

Tahlil va natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatmoqdaki, fuqarolik mas’uliyati zamonaviy jamiyat taraqqiyotida muhim ijtimoiy, ma’naviy va madaniy omil sifatida maydonga chiqmoqda. Bugungi O‘zbekistonda olib borilayotgan keng ko‘lamli islohotlar, “Inson qadri uchun” tamoyiliga asoslangan davlat siyosati aynan har bir fuqarodan ongli ishtirok, mas’uliyatli yondashuv va tashabbuskorlikni talab qilmoqda.

1. Shaxsiy mas’uliyat ijtimoiy muvozanatni mustahkamlovchi omil sifatida. Jamiyatdagi ijtimoiy tartib, qonun ustuvorligi, fuqarolik totuvligi va axloqiy muhit bevosita har bir fuqaroning mas’uliyatli xulq-atvori bilan bog‘liq. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, odamlar orasida “men emas, biz” tamoyiliga

asoslangan jamoaviy ong shakllanganda, ijtimoiy adolat, ijtimoiy birdamlik kuchayadi.

2. Yoshlarning ijtimoiy faolligi kuchaymoqda. So‘rovlar natijasiga ko‘ra, 18–30 yoshdagi fuqarolarning aksariyati ta‘lim olish, kasb egallash, jamiyatda faol bo‘lish, volontyorlik harakatlarida qatnashish orqali Vatan taraqqiyotida ishtirok etayotganini his qiladi. Bu esa Yangi O‘zbekiston taraqqiyotida yoshlarning o‘rni strategik darajada muhimligini ko‘rsatadi.

3. Fuqarolik faolligining kasbiy faoliyat bilan uyg‘unligi. O‘z mehnatini halol bajarayotgan o‘qituvchi, shifokor, muhandis yoki tadbirkor jamiyat taraqqiyotiga bevosita hissa qo‘shmoqda. Tahlil shuni ko‘rsatadiki, kasbga fidoyilik bilan yondashgan insonlar orasida fuqarolik mas‘uliyati darajasi ham yuqori bo‘ladi. Bu holat halollik va sadoqat jamiyat rivojining asosiy kuchi ekanini tasdiqlaydi.

4. Milliy qadriyatlar asosidagi mas‘uliyat hissi. Ajdodlarimizning tarixiy tajribasi, ma‘naviy merosi va qadriyatlari bugungi fuqarolik tarbiyasining poydevori hisoblanadi. Alisher Navoiy, Amir Temur kabi buyuk ajdodlar asarlarida ilgari surilgan xizmat, fidoyilik, sadoqat kabi g‘oyalar zamonaviy fuqarolik ongini shakllantirishda muhim manba bo‘lib xizmat qilmoqda.

5. Befarqlik — taraqqiyotga to‘siq. Tahlil jarayonida ayrim qatlamlarda ijtimoiy befarqlik, faollik yetishmasligi holatlari ham kuzatildi. Bu holat, ayniqsa, jamiyatdagi muammolarga e‘tiborsizlik, ekologik muammolarga loqaydlik, qonun buzilishiga ko‘z yumish kabi ko‘rinishlarda namoyon bo‘lmoqda. Shuning uchun fuqarolik madaniyatini rivojlantirish — dolzarb masala bo‘lib qolmoqda.

6. OAV va ta‘limning roli. Ommaviy axborot vositalari, ta‘lim tizimi va oilaning fuqaro mas‘uliyatini shakllantirishdagi o‘rni beqiyos. Tahlil shuni ko‘rsatmoqdaki, ijtimoiy targ‘ibotning kuchaytirilishi fuqarolik faolligini oshiradi, yoshlarni ongli va mas‘uliyatli shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, har qanday jamiyatning taraqqiyoti, eng avvalo, u yerda yashovchi fuqarolarning ongli ishtiroki, ijtimoiy faolligi va mas’uliyat darajasiga bog‘liq. Vatan taraqqiyotida faqat hukumat organlari emas, balki har bir shaxs o‘z hissasini qo‘shishi kerak. Ayniqsa, hozirgi islohotlar davrida “men emas – biz” degan yondashuv bilan yashaydigan, tashabbuskor, fidoyi, halol va mas’uliyatli fuqaro obrazini shakllantirish dolzarb masala bo‘lib qolmoqda.

Har bir fuqaroning o‘z kasbiga sadoqatli bo‘lishi, atrof-muhitga, jamiyatga befarq bo‘lmasligi, qonunlarga hurmat bilan qarashi, ma’naviy va axloqiy qadriyatlarga rioya qilishi — bularning barchasi jamiyat taraqqiyotining mustahkam asosini tashkil etadi. Fuqarolik mas’uliyati kuchli bo‘lgan jamiyatda tartib, adolat, o‘sish va rivojlanish bo‘ladi.

Yoshlar — kelajak bunyodkorlari sifatida alohida e’tiborga loyiq. Ularning vatanparvarligi, ma’naviy dunyosi, bilimga intilishi, mas’uliyat hissi bugungi O‘zbekistonning ertangi kunini belgilaydi. Shuning uchun ta’lim, tarbiya, ommaviy axborot vositalari va oilaning bu yo‘nalishdagi faoliyati yanada kuchaytirilishi zarur.

Barcha ijtimoiy qatlamlar, ayniqsa, yoshlar o‘rtasida fuqarolik mas’uliyatini oshirish, vatanparvarlik ruhini mustahkamlash va befarqlikka qarshi tizimli ishlash orqali Yangi O‘zbekiston taraqqiyoti uchun mustahkam zamin yaratish mumkin. Zero, har bir fuqaro yuragida quyidagi haqiqat yangrashi zarur: **“Men Vatan taraqqiyotida mas’ulman!”**

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch”, Toshkent, 2008.
2. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 1992.
3. O‘zbekiston 2030 strategiyasi – Rasmiy portal.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev nutqlari va chiqishlari, 2017–2024.
5. “Ma’naviyat asoslari” o‘quv qo‘llanmasi. Toshkent, 2020.